

For jeg glæder mig over Guds lov ifølge mit indre menneske

Det indre menneske i Rom 7,22 og subjektet i Rom 7,14-25

Med udgangspunkt i Rom 7,22 undersøges Paulus' brug af formuleringerne det indre menneske, det nye menneske, det ydre menneske og det gamle menneske og konsekvenserne heraf for drøftelsen af subjektsspørgsmålet i Rom 7,14-25.

Navn: Brian Nielsen

Dato: 23. maj 2013

Vejleder: Peter V. Legarth

Antal ord: 9.000

Indhold

1. Indledning.....	3
1.1. Problemformulering	3
1.2. Afgrænsning.....	3
1.3. Fremgangsmåde	3
2. Eksegese af Rom 7,22	4
2.1. Den brede kontekst	4
2.2. Den nære kontekst	4
2.3. Rom 7,22.....	5
3. Undersøgelse af sprogbrugen i Rom 6,6; 2 Kor 4,16; Ef 3,16; 4,22-24; Kol 3,9-10	6
3.1. Rom 6,6.....	6
3.2. 2 Kor 4,16.....	7
3.3. Ef 3,16	8
3.4. Ef 4,22-24.....	8
3.5. Kol 3,9-10.....	10
3.6. Konklusion på det nye/ gamle/ indre/ydre menneske.....	11
4. Subjektet i Rom 7.....	13
4.1. Indledende bemærkninger	13
4.2. Rom 7,14-17	13
4.3. Rom 7,18-22	14
4.4. Rom 7,23-25	15
5. Afsluttende (homiletiske) overvejelser	17
6. Abstract	18
7. Litteratur.....	19

1. Indledning

Denne opgave har sit udspring to forskellige steder. Dels i det, at "det indre menneske" er forsvundet i Rom 7,22 i den autoriserede danske oversættelse fra 1992, dels i en personlig ærgrelse over, at man tilsyneladende har brudt med en dansk oversættelsestradition på dette punkt.¹ Oversættelsen af Rom 7,22 i DO1992 lyder: *For jeg glæder mig inderst inde over Guds lov*. Hvad baggrunden for den ændrede oversættelse kan være, kan man naturligvis kun gisne om, men man kunne mistænke oversætterne for at ville undgå, at andre skriftsteder med formuleringen "det indre menneske" skulle smitte af, ikke bare på Rom 7,22, men på forståelsen af Rom 7 i sin helhed.²

Udover ærgrelsen over det forsvundne "indre menneske" er min baggrund for at gå til denne opgave, at jeg mener, det er vigtig, at vi har den rigtige forståelse af det, Paulus beskriver i Rom 7,14-25 i almindelighed, og hvem det handler om i særdeleshed. Beskriver Paulus i Rom 7,14-25 et troende menneskes nutidige virkelighed og kamp, eller handler det om et ikke-troende menneske? Derfor vil jeg gerne undersøge Paulus brug af "det indre menneske" og lignende formuleringer, og så ad den vej gå til Rom 7,14-25.

1.1. Problemformulering

Med udgangspunkt i Rom 7,22 undersøges Paulus' brug af formuleringerne det indre menneske, det nye menneske, det ydre menneske og det gamle menneske og konsekvenserne heraf for drøftelsen af subjektsspørgsmålet i Rom 7,14-25.

1.2. Afgrænsning

Jeg vil begrænse mig til de i problemformuleringen nævnte formuleringer. Jeg er klar over, at der også findes andre, lignende formuleringer, som kunne være relevante at inddrage, fx "et sjæleligt menneske", "det åndelige menneske" (1 Kor 2,14-15), "Det første menneske", "det andet menneske" (1 Kor 15,47) og lignende udtryk, men jeg holder mig til de nævnte. Et enkelt udtryk vil jeg afgrænse mig over for, nemlig "et nyt menneske" i Ef 2,15. Det er i sammenhængen udtryk for hele Kristi menighed, alle de troende, men jeg fokuserer mere på den enkelte, derfor udelader jeg det.

Man kunne indvende mod problemformulering, at jeg ved at afgrænse afsnittet til Rom 7,14-25, allerede til en vis grad har taget stilling i subjektsspørgsmålet. Til det vil jeg sige, at jeg må afgrænse mig et sted, og jeg mener, det er der, teksten selv lægger op til at blive delt.

1.3. Fremgangsmåde

Først vil jeg lave eksegese af Rom 7,22 for derefter at se på de andre formuleringer i deres respektive kontekster. Sluttelig vil jeg gå til Rom 7,14-25 for at se på subjektsspørgsmålet i lyset af det, jeg har fundet frem til i det foregående.

Undervejs i opgaven bruger jeg termen "den troende", hvormed jeg underforstår den døbtte, som lever i troen på Kristus. Hvis ikke andet er angivet, er Bibelcitaterne egen oversættelse.

¹ De tre tidligere autoriserede danske oversættelser af NT har alle det indre menneske med i Rom 7,22: DO1948: *Thi i mit indre menneske glæder jeg mig over Guds lov*; DO 1907: *Thi jeg glæder mig ved Guds Lov efter det indvortes Menneske*; DO1819: *Thi jeg har Lyst til Guds Lov efter det indvortes Menneske*.

² Formulering "det indre menneske" (ὁ ἔσω ἄνθρωπος) findes desuden i 2 Kor 4,16 og Ef 3,16.

2. Eksegese af Rom 7,22

Oversættelse:

For jeg glæder mig over Guds lov ifølge det indre menneske.

2.1. Den brede kontekst

Romerbrevet kan inddeles i følgende hovedafsnit:³

- 1,1-17: Brevindledning
- 1,18-3,20: Åbenbaring af Guds vrede
- 3,21-5,21: Retfærdiggørelse af tro
- 6,1-8,39: Det nye liv
- 9,1-11,1: Israel i Guds frelsesplan
- 12,1-15,13: Livet i menigheden og i verden
- 15,14-16,27: Brevafslutning

Kapitel 7 falder i afsnittet om det nye liv, som følger af retfærdiggørelsen af tro. Her beskriver Paulus, hvordan den troendes forhold er til henholdsvis synden (Rom 6) og loven (Rom 7), mens Rom 8 beskriver det nye liv i Ånden.⁴

I Rom 5,12-21 får vi som afslutning på afsnittet om retfærdiggørelse af tro et universelt udblik.⁵ Her opstilles Adam og Kristus som de to store kontraster, som begge har indvirket på menneskeheden: Den første er karakteriseret ved synd, som fører til død, mens den anden karakteriseres ved nåde, som fører til liv. I Rom 6 understreger Paulus, at den døbte i dåben er blevet forenet med Kristi død, begravelse og opstandelse. Han er altså død fra synden, og skal derfor ikke mere leve i synden (6,1-5). Det gamle menneske er blevet korsfæstet, og slaveriet under synden er ophørt (6,6-7). Som Kristus er død for alle og nu lever for Gud, skal den troende regne sig selv som død fra synden og levende for Gud. Men selvom han nu er død for synden, lyder formaningen alligevel til ikke at lade synden herske (6,12-23).⁶ Det gamle menneske er nok blevet korsfæstet, men ikke fuldstændig udslettet.⁷ Den troende lever altså i to æoner: Et *allerede* (6,1-11) og et *endnu ikke* (6,12-23).

I Rom 8 beskriver Paulus det nye liv i Ånden, hvor opfyldelse af loven er mulig (8,4). Dette sker ved Ånden (8,5-11). Også i dette kapitel følger formaningen til ikke at leve i lydighed mod kødet, men derimod at dræbe legemets gerninger ved Åndens hjælp (8,12-13). Det er ikke et liv under trællekår, men under sønnelær (8,14-17). Det er et liv under trængsler, men med håb (8,18-30).

2.2. Den nære kontekst

Går vi til den nære sammenhæng i Rom 7, indleder Paulus med at beskrive den troendes forhold til loven (7,1-6). Loven hersker kun over et menneske, så længe det lever. Dette belyses med et eksempel, nemlig ægteskabet: En kvinde er bundet til sin mand, så længe han lever, men dør han, er hun fri (7,2-3). Kun døden kan løse og befri fra loven. Paulus anvender nu eksemplet på menigheden i 7,4-6. De er døde i forhold

³ Legarth, *Romerbrevet*.

⁴ Ibid., 36.

⁵ Paulus slutter på samme måde med et universelt udblik i afsnittene 3,21-5,21 (5,12-21), 6,1-8,39 (8,18-39) og 9,1-11,36 (11,25-36), Ibid., 9.

⁶ Efter Beauchamp, "The Old and New Man in Ephesians 4:17-24," 40.

⁷ Dunn, *The Theology of Paul the Apostle*, 471.

til loven og dermed løst fra den (7,4.6). Det sættes op mod deres fortid, som beskrives i 7,5. Modsætningerne mellem fortiden og nutiden træder tydeligt frem: dengang (7,5) >< nu (7,6), bar frugt til døden (7,5) >< bære frugt for Gud (7,4) og syndige lidenskaber, som vakt ved loven (7,5) >< løst fra loven (7,6).⁸ Således er den troende ved Kristi legeme død fra loven – og dermed fri fra loven – med den hensigt at bære frugt for Gud.

Hele afsnittet 7,7-25 er et forsvar for loven. I 7,7-13 viser Paulus, at loven ikke er synd (7,7). Det gør han ved at udfolde det, han i 7,5 har beskrevet som de troendes fortid. Det ses af den næsten ordrette lighed, der er mellem vers 5 og 8, hvor τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν i vers 5 svarer til πᾶσαν ἐπιθυμίαν i vers 8, mens ἐνηργεῖτο svarer til κατειργάσατο, διὰ τοῦ νόμου svarer til διὰ τῆς ἐντολῆς og endelig svarer ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν til ἐν ἑμοί.⁹ Paulus uddyber altså 7,5 i 7,7-13, og dette afsnit handler derfor om et "jeg", der lever under loven og bærer frugt til døden, en ikke-troende. Der er flere elementer i teksten, der viser dette. Et af dem er skiftet i tid med brugen af aorist og imperfektum i 7,7-13 og præsens i 7,14-25. I og med at skiftet i tid er så konsekvent gennemført, kan det ikke bare overses.¹⁰ Der er i 7,7-13 tale om, at Paulus beskriver sin erfaring, før han kom til tro, men i det lys han siden ser det som troende.

I afsnittet 7,14-25 går Paulus over til at beskrive sin erfaring som troende. Der er gennemgående i afsnittet en konflikt mellem vilje og handling, mellem at ville det gode (7,18.19.21), men ikke være i stand til at gøre det (7,15.18.19).

Når "jeg'et" gør det, som det ikke vil, bliver det i 7,17 og 7,20 præciseret, at det ikke er "jeg'et", der handler, men i stedet "synden, som bor i det". Tilsvarende når Paulus i 7,22 skriver: "For jeg glæder mig over Guds lov", må han specificere nærmere, at det er "ifølge det indre menneske".¹¹ På lignende vis præciseres det i vers 18: "For jeg ved, at i mig, dvs. i mit kød, bor intet godt". "Jeg'et" ved, at i hans kød bor der intet godt, og når han derfor gør det, som han ikke vil, er det den iboende synd, der handler. Samtidig glæder det samme "jeg" sig over Guds lov ifølge det indre menneske. Begge disse sandheder står side om side som beskrivelser af "jeg'et".

2.3. Rom 7,22

7,22 indledes med et γάρ og begrunder vers 21, som er en følgeslutning (ἄρα) af det foregående (7,14-20). "Jeg'et" vil det gode, for det glæder sig over Guds lov. Men der er også "en anden lov i mine lemmer, som ligger i strid med mit sinds lov og gør mig til fange ved syndens lov, som er i mine lemmer" (7,23). Der er gennem 7,14-25 en konflikt mellem viljen og udførelsen af handlingen, mellem at ville det gode og gøre det onde (7,21). Denne konflikt er også mellem det indre menneske, som glæder sig over Guds lov – og syndens lov i "jeg'ets" lemmer (7,23).

⁸ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 56.

⁹ Ibid., 57.

¹⁰ Packer afviser, at der skulle være tale enten om retorisk brug af præsens eller om brug af historisk præsens som i evangelierne, da det første ikke findes på græsk, og det andet ikke svarer til evangeliernes brug (Packer, "The 'Wretched Man' Revisited," 79).

¹¹ Præciseringen "ifølge det indre menneske" ville være meningsløs, hvis ikke der også var noget i ham, som ikke glædede sig over Guds lov.

7,22 er det eneste sted i NT, hvor συνήδομαι anvendes. Det svarer ikke blot til σύμφημι i 7,16,¹² men har et element af glæde eller fryd over sig.¹³ Det er en identificerende glæde, som viser, at "jeg'et" vil det gode, Guds lov.¹⁴

Det indre menneske i Rom 7,22 glæder sig over Guds lov. Dette vers er et problem for dem, der vil have 7,14-25 til at handle om en ikke-troende. Synnes kalder det den måske største vanskelighed i teksten og indrømmer, at en så positiv omtale af den ikke-troende ikke findes andetsteds hos Paulus.¹⁵ Tværtimod kan Paulus sige, at kødet vil fjendskab mod Gud og hverken kan eller vil underordne sig Guds lov (8,7). Derfor kan Middendorf også sige om dette vers: "Verse 22 [...] gives the strongest evidence in favor of identifying the 'I' in this section as a Christian".¹⁶

Ud fra konteksten i Romerbrevet må det indre menneske (7,22) forstås som modsætningen til det gamle menneske (6,6), som i og med arvesynden er nedarvet fra Adam (5,12) og korsfæstet med Kristus i dåben (6,6). Det indre menneske kan derimod karakteriseres ved, at det glæder sig over Guds lov med en identificerende glæde. Det vil det gode.

3. Undersøgelse af sprogbrugen i Rom 6,6; 2 Kor 4,16; Ef 3,16; 4,22-24; Kol 3,9-10

Paulus har modstillingen mellem det nye menneske og det gamle menneske både i Kol 3,9-10 og i Ef 4,22-24, mens modstillingen mellem det indre menneske og det ydre menneske kun findes i 2 Kor 4,16. Herudover omtales det gamle menneske i Rom 6,6 og det indre menneske i Ef 3,16 uden nogen modstilling. Jeg vil i det følgende undersøge sprogbrugen og den kontekst, som disse formuleringer bruges i.

3.1. Rom 6,6

Dette ved vi, at vores gamle menneske blev korsfæstet med (ham), så at syndens legeme blev magtesløst, så at vi ikke mere er slaver for synden.

I kapitel 5 slutter Paulus med at konstatere, at *loven kom til, for at faldet skulle blive større; og blev synden større, er nåden blevet så meget desto større* (5,20). Ud af dette springer det spørgsmål, som er udgangspunktet for kapitel 6: *Skal vi blive i synden, for at nåden kan blive større* (6,1)? Paulus afviser det klart med μή γένοιτο (6,2), for derefter at undervise om dåben og dens konsekvenser. Den, der er døbt til Kristus Jesus, er forenet med Kristi død og vil også være det med Kristi opstandelse (6,3-5).

Denne forening med Kristi død har den konsekvens, som beskrives i vers 6, nemlig at det gamle menneske er blevet korsfæstet¹⁷. Følgen af det er, at τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας blev magtesløst, hvormed slaveriet under synden ophørte. Udtrykket τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας bliver ikke brugt andre steder i *Corpus Paulinum*.¹⁸ σῶμα

¹² Contra Kümmel, *Römer 7 Und Die Bekehrung Des Paulus*, 62.

¹³ Både Dunn og Lenski anfører, at dette glædeselement ikke skal overdrives (Dunn, *Romans 1-8*, 393; Lenski, *The Interpretation of St. Pauls Epistle to the Romans*, 485.). BDAG har "I (joyfully) agree with the law" (BDAG, s. v. συνήδομαι).

¹⁴ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 196.

¹⁵ Synnes, *Jeg Elendige Menneske*, 33.

¹⁶ Middendorf, *The "I" in the Storm*, 74.

¹⁷ Aoristen συνεσταυρώθη understreger, at det er ikke en proces, men at det er sket ved en ganske bestemt begivenhed i fortiden, nemlig dåben.

¹⁸ Jeg forstår *Corpus Paulinum* som de breve, der bærer Paulus' navn.

betegner ikke blot menneskets krop, men angiver den større virkelighed, som inkluderer den fysiske, men ikke er begrænset til den.¹⁹ τὸ σῶμα τῆς ἀμαρτίας er en hentydning til mennesket, som det er under den gamle æon, dvs. behersket af synden, som virker i og sætter sig igennem i legemet og dets lemmer.²⁰ Netop dette slaveri under synden er ophørt med det gamle menneskes korsfæstelse. Kampen mod synden er endnu ikke færdiggjort, hvilket formaningsafsnittet fra 6,12-23 vidner om, men den afgørende sejr er allerede vundet på korset, hvor syndens herredømme blev brudt, så at den troende nu er befriet fra synden (6,14.22).

Sammenfattende kan man sige, at det gamle menneske er blevet korsfæstet i og med dåben, hvorved syndens herredømme fjernes, så den troende nu er fri over for syndens magt.

3.2. 2 Kor 4,16

Derfor taber vi ikke modet, tværtimod! Selv om vores ydre menneske går til grunde, fornyes dog vores indre menneske dag for dag.

Vers 16 indledes med et ὁλό, som viser tilbage til det foregående, enten de nærmeste vers (4,14-15) eller hele afsnittet (4,1-15). For det sidste taler formuleringen οὐκ ἐγκακοῦμεν, som griber tilbage til samme formulering i vers 1. Dermed sættes 4,1-15 op som baggrunden for dette vers.²¹ Forstået på denne måde kan talen om trængsler (4,8-9) og om død (4, 10-12) indkredse forståelsen af "vores ydre menneske", mens talen om Guds overvældende kraft (4,7), om Jesu liv (4,10-11) og om opstandelsen (4,14) kan hjælpe til forståelsen af "vores indre menneske".²²

Det ydre menneske bliver da mennesket, som det ser ud for andres øjne.²³ Paulus, som andre mennesker kan se ham, udsat for mange forskellige trængsler og bekymringer, et skrøbeligt lerkar, som efterhånden slides op.²⁴ Det nye menneske er den usynlige side af mennesket, som til stadighed fornyes dag for dag.²⁵

Med de to betegnelser betragter Paulus mennesket som en helhed. Det er ikke sådan, at han deler mennesket i to dele, en legemlig og en sjælelig, hvor den første blot er et hylster eller et fængsel for den sidste. I stedet anskuer han det samme menneske fra forskellige synsvinkler. Det troende menneske har både et indre og et ydre menneske.²⁶ Det ydre menneske er det fysiske aspekt af personen, mens det indre menneske er det åndelige aspekt ved den troende.²⁷

I sammenhængen i 2 Kor er der en tydelig *allerede/endnu ikke*-dimension.²⁸ I 3,1-4,6 har Paulus fremholdt tjenestens *allerede*, mens han i 4,7-5,10 taler om tjenesten *endnu ikke*. Det går gennem lidelse (4,7-18) til herlighed (5,1-10). Dette er også med til at kaste lys over forståelsen af det ydre og det indre menneske.

¹⁹ Dunn, *Romans 1-8*, 319.

²⁰ Ibid., 320.

²¹ Barnett, *The Second Epistle to the Corinthians*, 249.

²² Ibid., 249–250.

²³ Kümmel, *Römer 7 Und Die Bekehrung Des Paulus*, 14.

²⁴ διαφθείρεται er præsens, hvilket understreger den vedvarende proces.

²⁵ ἀνακαινοῦται er også præsens, men her understreges det vedvarende yderligere vha. udtrykket ἡμέρα καὶ ἡμέρα.

²⁶ Legarth, *Andet Korintherbrev*, 176.

²⁷ Harris, *The Second Epistle to the Corinthians*, 360.

²⁸ Legarth, *Andet Korintherbrev*, 163.

For mens det indre menneske *allerede* er en virkelighed for den troende, så er der også det *endnu ikke*-aspekt, at så længe han er i denne verden, vil han stadig have et ydre menneske.²⁹

Sammenfattende kan man sige, at den omtale, vi her får af det ydre menneske, peger på, at det er mennesket, som det kan ses udefra, og som er i en proces, hvor det efterhånden går til grunde. Det indre menneske er derimod mennesket, som det til stadighed fornyes. Subjektet for fornyelsen er Gud (passivum divinum).

3.3. Ef 3,16

3,16-19: *(jeg beder om,) at han vil give jer efter sin herligheds rigdom med kraft at styrkes ved hans Ånd i det indre menneske, at Kristus må bo ved troen i jeres hjerter, for at I, rodfæstede og grundfæstede i kærlighed, må få styrke til sammen med alle de hellige at fatte, hvad bredden og længden og højden og dybden er, til at kende Kristi kærlighed, som overgår erkendelse, for at I fyldes til hele Guds fylde.*

I 3,1 bruger Paulus samme formulering, som i 3,14: τοῦτου χάριν. Han er i 3,1 ved at lægge op til sin forbøn for modtagerne, men afbryder sig selv med et indskud, som strækker sig fra 3,2-13. I 3,14 tager han så tråden fra 3,1 op og begynder på forbønnen, som bliver en overgang fra den første, lærende del af Efeserbrevet til den anden del, formaningsafsnittet. Selve bønnens indhold falder i tre dele, som alle indledes med et ἵνα i versene 16, 18 og 19.

Paulus beder om, at de med kraft må styrkes i det indre menneske. Denne guddommelige styrkelse vil blive sat i værk ved Guds Ånd (διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ) og resurserne til styrkelsen er intet mindre end Guds herligheds rigdom (κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δόξης αὐτοῦ). 3,17a står parallelt med 3,16b. Det står ikke som en konsekvens og et resultat af, at de styrkes i det indre menneske, men forklarer og udfolder det i stedet.³⁰ Der er ikke tale om, at Kristus flytter ind, for han bor allerede i de troende, men bønningen går her på den fortsatte tilstedeværelse. Verbet κατοικέω angiver ikke et flygtigt besøg, men et permanent opholdssted.³¹ Dette sker ved troen (διὰ τῆς πίστεως). Ud fra parallelstillingen mellem 3,16b og 3,17a kan man overveje, om καρδία og det indre menneske her bliver brugt som synonymmer.

Sammenfattende kan man sige, at det indre menneske er det sted, hvor Helligåndens styrkelse finder sted. Denne styrkelse er parallel med det, at Kristus vedbliver at bo ved troen i hjertet.

3.4. Ef 4,22-24

(4,21: *I har lært i ham [...]), hvad angår jeres tidligere levevis, at aflægge jer det gamle menneske, som for-dærvet ved bedragets begæringer, og fornyes i jeres sinds ånd³², og iklæde jer det nye menneske, som blev skabt i lighed³³ med Gud i sandhedens retfærdighed og hellighed.*

Afsnittet fra 4,17-24 står i Efeserbrevets formaningsdel, som begynder i 4,1. I 4,17-19 formaner Paulus menigheden til ikke længere at leve som hedningerne, hvis levevis han derefter beskriver. I 4,20 stiller han

²⁹ Ibid., 176.

³⁰ O'Brien, *The Letter to the Ephesians*, 258–259.

³¹ Ibid.

³² τῷ πνεύματι er her en henseendets dativ.

³³ κατὰ betyder her "i lighed med" (BDAG, s.v. κατὰ, B.5.b.α.).

modsætningen til denne levevis op:³⁴ *Men sådan har I ikke lært Kristus*. Det, de i stedet har lært, indføres i 4,21 med διδάσκω efterfulgt af de tre infinitiver i versene 22 (ἀποθέσθαι), 23 (ἀνανεοῦσθαι) og 24 (ἐνδύσασθαι), som angiver indholdet af undervisningen.³⁵ Disse tre infinitiver er ofte blevet forstået som imperativer, men det er bedre at forstå dem epeksegetisk, da de angiver indholdet af den undervisning, de modtog, og som Paulus i 4,25 drager en slutning af med διο, som i NT normalt bruges til at drage slutninger ud fra udsagn i det foregående.³⁶

I forhold til infinitivernes aspekt, er de to i vers 22 og 24 aorist infinitiver, med vægt på det punktuelle. Med Lenskis ord: "The new man is put on as the old is put off, by one decisive act."³⁷ Det er oplagt at tænke på den med som baggrund i denne henseende, men dog ikke tvingende, da den ikke nævnes eksplicit. Infinitiven i vers 23 er præsens passiv, hvilket understreger det durative, at fornyelsen er en vedvarende proces, som til stadighed må finde sted med Gud som subjekt (passivum divinum). Hvor vers 23 indledes med den adversative konjunktion ὅτι for at vise modsætningen til det gamle menneske i vers 22, indledes vers 24 med καὶ for at vise sammenhængen mellem det nye menneske og fornyelsen i vers 23.

Det gamle menneske (vers 22) beskrives med det substantiverede participium τὸν φθειρόμενον. Præsensformen understreger, at fordævelsen af det gamle menneske er en stadig igangværende proces. Dermed står det gamle menneske, som fordæves ved bedragets begæringer, i skarp kontrast til det nye menneske, som er skabt i lighed med Gud.

Hvordan skal τῷ πνεύματι i vers 23 forstås? I Efeserbrevet i øvrigt bruges πνεῦμα kun om Helligånden, med undtagelse af 2,2. Men her i 4,23 giver det ikke mening at forstå τῷ πνεύματι som Helligånden pga. genitiveν τοῦ νοῦς ὑμῶν.³⁸ Det må i stedet forstås som menneskets ånd, i henseende til hvilken sindet fornyes.

Ifølge vers 24 er det nye menneske skabt (κτίζω), hvor passiven viser, at det er Gud, der står bag.³⁹ Det nye menneske er ikke en udvikling af noget eksisterende, men en nyskabelse. I NT er der to ord for nyt, καινός og νέος. Overordnet set angiver καινός det, der er nyt i kvalitet, mens νέος primært er det nye i tidsmæssig forstand (modsat gammel).⁴⁰ Hvor det her i Ef 4,24 er ὁ καινός ἄνθρωπος, som bruges i formuleringen "det nye menneske", er det i Kol 3,10 ὁ νέος ἄνθρωπος, der anvendes. Samtidig bruges ἀνακαινώω, hvori νέος indgår, i Ef 4,23 om fornyelsen og tilsvarende ἀνακαινώω, hvori καινός indgår, i Kol 3,10.⁴¹ Paulus synes altså at bruge καινός og νέος synonymt både her i Ef. og i Kol.

Gud er skaberen af det nye menneske, men han er også modellen, det skabes efter (κατὰ θεόν, vers 24). 1 Mos 1,26-27 klinger med her, om end det træder endnu tydeligere frem i Kol 3,10: *ifølge hans billede, som skabte det*. Det nye menneske er nyskabelsen af det oprindelige menneske, som det blev skabt i Guds bil-

³⁴ Beauchamp gør med rette opmærksom på, at såvel ὑμεῖς som οὐχ οὕτως står emphatisk og understreger modsætningen mellem 4,17-19 og det følgende (Beauchamp, "The Old and New Man in Ephesians 4:17-24," 35).

³⁵ Ibid., 36.

³⁶ O'Brien, *The Letter to the Ephesians*, 326-327; Wallace, *Greek Grammar Beyond the Basics*, 605.

³⁷ Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Galatians, Ephesians and Philippians*, 568, jf. Beauchamp, "The Old and New Man in Ephesians 4:17-24," 38.

³⁸ Beauchamp, "The Old and New Man in Ephesians 4:17-24," 38.

³⁹ Ligesom ברא anvendes κτίζω kun med Gud som subjekt.

⁴⁰ Grimm et al., *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, s. v. καινός

⁴¹ Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Galatians, Ephesians and Philippians*, 566.

lede, før det ved syndefaldet blev fordærvt og til stadighed fordærves (Ef 4,22).⁴² Retfærdighed og hellighed hører begge til Guds egenskaber, og det er derfor en naturlig følge, at det nye menneske, der er skabt i lighed med Gud, fører disse egenskaber med sig. Retfærdighed er her ikke den ved troen tilregnede retfærdighed⁴³, men den etiske retfærdighed og hellighed i livsførelsen, som er en følge af den tilregnede retfærdighed.

Sammenfattende kan man sige, at omtalen af det gamle og det nye menneske i Ef 4,22-24 står i et formaningsafsnit, hvor modsætningen til hedningernes liv (4,17-19) trækkes skarpt op. I modsætning dertil sættes det, menigheden har lært, nemlig aflæggelsen af det gamle menneske, den stadige fornyelse og iklædningen af det nye menneske. Det gamle menneske fordærves vedvarende, det ændrer sig ikke til det bedre, mens den stadige fornyelse af menneskets sinds ånd kædes sammen med iklædningen af det nye menneske, som er skabt i lighed med Gud og derfor lever i sandhedens retfærdighed og hellighed.

3.5. Kol 3,9-10

Lyv ikke for hinanden, I, som har afklædt jer det gamle menneske med dets gerninger og iført jer det nye menneske⁴⁴, som fornyes til erkendelse ifølge hans billede, som skabte det.

Kapitel 3 indleder den formanende hoveddel af Kol., som følger efter den læremæssige hoveddel i kapitel 1-2⁴⁵ og indledes med et οὖν, der netop angiver, at det følgende er en konsekvens af det foregående.⁴⁶ Paulus taler om det kristne liv, og han gør det netop på baggrund af det læremæssige afsnit, 3,1: *Derfor: når I [...], så. I de første fire vers i kapitel 3 viderefører Paulus talen fra 2,12, om at de var blevet begravet og oprejst med Kristus i dåben, i en overgang til formaningsafsnittet. I 3,5 kommer formaning: Derfor skal I døde de jordiske lemmer, hvorefter der kommer en opremsning med eksempler⁴⁷ på det jordiske. Overgangen mellem versene 7 og 8 understreger kontrasten mellem fortid og nutid: I dem vandrede også I dengang, da I levede i sådanne. Men nu (νυνί) skal også I aflægge det alt sammen. νυνί trækker som det første ord i 3,8 kontrasten op mellem det nuværende og det tidligere liv. Derefter følger begrundelsen for, at de skal aflægge det alt sammen: De har allerede aflagt det gamle menneske med dets gerninger, og iført sig det nye menneske (3,9-10). Fra 3,12-17 følger så en konkretisering af, hvordan iklædningen af det nye menneske kommer til udtryk i livet. I 3,12 bruges ἐνδύω ligesom i 3,10.*

Både ἀπεκδυσάμενοι (3, 9) og ἐνδυσάμενοι (3,10) er participier i aorist, som her understreger det punktuelle. Da der i sammenhængen tales om dåben, og 2,11 taler om *aflæggelsen* (ἀπεκδυσας) af *kødets legeme*, som netop i 2,12 kædes sammen med dåben, er det naturligt at forstå de to aorist participier som en henvisning til dåben.⁴⁸ Her blev de afklædt det gamle menneske og iklædt det nye, som fornyes (ἀνακαλινοόμενον) –

⁴² Beauchamp, "The Old and New Man in Ephesians 4:17-24," 39.

⁴³ Som fx i Rom 10, 6

⁴⁴ At både adjektivet νέον og participiet ἀνακαλινοόμενον står i maskulinum akkusativ singularis indikerer, at der skal suppleres med ἄνθρωπον fra 3,9.

⁴⁵ Der kan ikke skelnes fuldstændig skarpt, da der også findes formanende udsagn i Kol 1-2, fx 2,6.

⁴⁶ BDAG, s. v. οὖν, 1.a. Paulus indleder også de formanende afsnit i Romerbrevet (Rom 12,1) og Efeserbrevet (Ef 4,1) med οὖν.

⁴⁷ Formuleringen τὰ πάντα (3,8) peger på, at lastekatalogerne i 3,5.8-9a blot er eksempler.

⁴⁸ Når Paulus andre steder refererer eller alluderer til dåben som en begivenhed, der har fundet sted, bruger han ofte aorist, fx Rom 6,3.4.6.7.8; 1 Kor 6,11; Gal 3,27; Kol 2,11.12; Tit 3,5-6 (Deterding, *Colossians*, 137). Pga. imperativer i versene før og efter (3,8.9.12) kunne det overvejes at forstå aorist participierne som imperativer, men det er usikkert,

participiet i præsens understreger det durative. Fornyelsen er en stadig igangværende proces med Gud som subjekt (passivum divinum).

Når der i Kol 3,5 tales om at dræbe de jordiske lemmer, om at de skal dræbe det, de engang vandrede i (3,7), svarer det til Rom 6,13, hvor Paulus lærer et enten-eller: Enten er menneskets lemmer redskaber for uretfærdighed under synden eller for retfærdigheden.⁴⁹ Tilsvarende i Rom 6,19, hvor både det fortidige og det nutidige aspekt er med, i Rom 7,5 hvor fokus er på det fortidige og endelige Rom 7,23, hvor det er det nutidige. Parallelt taler Paulus i Rom 8,13 om ved Ånden at dræbe legemets gerninger. Når der her tales om at dræbe lemmerne, er det ikke, fordi Paulus fordømmer kroppen og dens lemmer som sådan, men fordi kroppen med dens lemmer er det redskab, som kan bruges enten af synden eller af Gud (Rom 6,13). De lemmer, der skal dræbes, er det gamle menneske lemmer. Alt, hvad der strider mod Guds vilje, skal aflægges.

Sammenfattende kan man sige, at omtalen af det gamle og det nye menneske i Kol 3,9-10 står i et formanningsafsnit, som har sin baggrund i talen om dåben. *Allerede/endnu ikke*-perspektivet er i spil: De er blevet afklædt det gamle menneske, derfor skal det afklædes, og ligeledes er de blevet iklædt det nye menneske, som de derfor skal iklæde sig.

3.6. Konklusion på det nye/ gamle/ indre/ydre menneske

Jeg vil i det følgende sammenfatte det, vi ovenfor har set angående det nye/ gamle/ indre/ydre menneske, både i Paulus' brug af formuleringerne og i de forskellige kontekster, som formuleringerne optræder i.

For det første står omtalen af det nye og det gamle menneske i Rom 6,6 og Kol 3,9-10 i en sammenhæng, hvor dåben eksplicit er omtalt. I Ef 4,22-24 nævnes dåben ikke eksplicit,⁵⁰ men kan dog stadig klinge med som baggrund. Omtalen af dåben ligger som baggrund for formaning til at afklæde sig det gamle menneske og iklæde sig det nye i Kol 3, og ligesådan er korsfæstelsen af det gamle menneske i dåben i Rom 6,6 sammen med resten af 6,1-11 baggrund for formaning i 6,12-23. Indikativet i dåben står som udgangspunkt for imperativet i formaning.⁵¹ På denne baggrund kan det kristne liv sammenfattes i ordene om at afklæde sig det gamle menneske og iklæde sig det nye menneske, en formaning til at afspejle det, som er skænket i dåben.

For det andet er der det fællestræk for konteksterne i Rom 6, Ef 4 og Kol 3, at der er en stærk modsætning og kontrast mellem et før og et nu, mellem det tidligere liv på det gamle menneskes præmisser og det, de nu formaner til at leve i det nye menneskes fornyelse. Det gamle menneske er en betegnelse for mennesket i dets tilhørsforhold til den faldne Adam-slægt. Det gamle menneske er mennesket, når det står under syndens magt.⁵²

For det tredje nævnes det i Ef 4 og Kol 3, at Gud både er skaberen af det nye menneske, men han er også modellen, det skabes efter (Ef 4,24: κατὰ θεόν; Kol 3,10: κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν), mens det nye

om aorist participium kan bruges sådan, og man kunne da forvente et "men" i 3,9 (*Lyv ikke for hinanden, men afklæd*). De forstås altså bedst som ægte participier (Legarth, *Kolossenserbrevet og Brevet til Filemon*, 168-169).

⁴⁹ Legarth, *Kolossenserbrevet og Brevet til Filemon*, 162.

⁵⁰ Dåben nævnes eksplicit i Ef 4,5, men her er vægten på de troendes enhed.

⁵¹ Paulus kan andre steder tale på lignende vis om, at de døbte er blevet iklædt Kristus (Gal 3,27), og de skal iklæde sig Kristus (Rom 13,14).

⁵² Legarth, *Romerbrevet*, 37.

menneske er en kopi af ham. Skabelsen er en engangshandling (aorist), mens fornyelsen er en fortløbende proces (præsens). 1 Mos 1,26-27 danner her baggrund, for det nye menneske er en nyskabelse af mennesket, som det var før syndefaldet, hvor retfærdighed og hellighed var det væsentligste i menneskets gud-billedlighed, og netop retfærdighed og hellighed er de prædikater, som sættes på det nye menneske skabt i lighed med Gud (Ef 4,24).⁵³ Det nye menneske er en betegnelse for mennesket i dets tilhørsforhold til Kristus.

Det gamle menneske er udtryk for mennesket i den gamle æon, i den faldne Adam-slægt, og derfor har ethvert menneske dette gamle menneske i sig. For selvom det er korsfæstet og aflagt i dåben, har den troende det stadigvæk hos sig som noget, der skal aflægges. Det nye menneske findes derimod kun hos den troende. Det blev skabt i og med dåben, hvor den døbte blev ikklædt det, og han skal til stadighed ikklæde sig det ved Åndens fornyelse.

Når det gælder talen om det indre og det ydre menneske i Rom 7,22, Ef 3,16 og 2 Kor 4,16, ser vi, at det indre menneske dagligt fornyes af Gud, og at det styrkes ved Guds Ånd. Det indre menneske er menneskets usynlige side, som er objekt for Helligåndens stadige fornyelse og styrkelse. Det ydre menneske er derimod det, som kan ses af andre. Det er forgængeligt og går efterhånden til grunde. Det indre menneske er mennesket, som det er pga. tilhørsforholdet til den nye æon, mens det ydre menneske er mennesket, som det er pga. tilhørsforholdet til den gamle æon.⁵⁴

I Rom 7,22 står det indre menneske nævnt i en sammenhæng, hvor der er kamp og konflikt mellem viljen til det gode og udførelsen af det, mellem synden og "jeg'et", mellem mit sinds lov og syndens lov. Dette kan ikke siges på samme måde om konteksten Ef 3,16 og 2 Kor 4,16, om end der i de antitetiske udsagn om trængslerne i tjenesten og den efterfølgende tale om foreningen med Jesu død og liv i 2 Kor 4,8-12 også findes et element af dette.

Det ydre menneske er udtryk for mennesket i den gamle æon. Det er i nogen måde sammenfaldende med det legemlige, det som kan ses med øjnene. Med det, der derimod siges om det indre menneske, at det fornyes og styrkes ved Guds Ånd og glæder sig over Guds lov, er det noget, som kun findes hos det troende menneske. Der er væsentlige sammenfald mellem det indre menneske og det nye menneske, og de er – om ikke synonyme – så i hvert fald tæt beslægtede i Paulus' sprogbrug.

Når det gælder det ydre menneske og det gamle menneske, er sagen anderledes. For mens det gamle menneske er underlagt synden, er synden slet ikke inde i billedet i sammenhængen omkring det ydre menneske i 2 Kor 4. Selvom de begge hører til i den gamle æon, bruger Paulus dem forskelligt, og der kan derfor ikke siges at være sammenfald mellem det ydre menneske og det gamle menneske.

⁵³ Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Galatians, Ephesians and Philippians*, 570.

⁵⁴ Harrisville, "Is the Coexistence of the Old and New Man Biblical," 30–31.

4. Subjektet i Rom 7

4.1. Indledende bemærkninger

I det følgende vil jeg gå til Rom 7,14-25 for at se, hvilke konsekvenser det ovenstående har for drøftelsen af subjektsspørgsmålet.

Ud fra det foregående er det naturligt at begynde i Rom 7,22, som lyder: *For jeg glæder mig over Guds lov ifølge det indre menneske*. I det foregående har vi set, at det indre menneske kun findes hos et troende menneske, og derfor må "jeg'et" her i Rom 7,14-25 følgelig også være en troende, fordi det har et indre menneske. Spørgsmålet er så, om det stemmer med resten af afsnittet, 7,14-25.

Der er en strukturel lighed mellem Rom 6 og 7, som indledningsvis kan give en indikation af, hvad Rom 7,14-25 handler om. Der er en spænding mellem et allerede og et endnu ikke. I Rom 6,1-11 skildres det, at den døbte *allerede* er fri for synden, mens 6,12-23 taler om, at han *endnu ikke* er fri for synden. Tilsvarende taler 7,1-6 om, at den troende *allerede* er fri fra loven, mens 7,7-25 beretter om, at han *endnu ikke* er fri fra loven.

Den gennemgående konflikt i 7,14-25 er mellem "jeg'ets" vilje til det gode og hans manglende evne til at udføre det. "Jeg'et" beskrives i dette afsnit, og jeg vil i det følgende gennemgå det, for at se, hvordan "jeg'et" bliver karakteriseret.

4.2. Rom 7,14-17

Et af de omstridte punkter i forståelsen af Rom 7,14-25, er den måde, "jeg'et" beskrives på i 7,14, som i sin helhed lyder: *For vi ved, at loven er åndelig, men jeg er kødelig, solgt under synden*. Det, at "jeg'et" beskrives som kødelig, solgt under synden, er udtryk, som har været genstand for meget debat. Disse udtryk er også helt grundlæggende for den forståelse af afsnittet, at det omhandler en ikke-troende.⁵⁵ For kan man sige om den troende, som er død og befriet fra synden (6,2.18), at han er kødelig, solgt under synden? Det er problematisk for mange, men teksten må afgøre sagen. Om ens forståelse af 7,14 er rigtig, må afgøres af konteksten, 7,15-17, som netop forklarer og præciserer vers 14, hvilket ses af det indledende γάρ (7,15).

Paulus skriver: *For det, som jeg udvirker, anerkender (γινώσκω) jeg ikke*. (7,15a). Forståelsen af γινώσκω er afgørende for forståelsen af verset. Oversættelsesmulighederne er, at "jeg'et" ikke 1) ved, 2) forstår eller 3) anerkender, hvad han gør. "Jeg'et" ved, hvad han gør, for han beskriver det i det følgende. "Jeg'et" forstår også, hvorfor han gør det, han gør (7,14.17.20). Anerkender passer derimod ind i konteksten.⁵⁶ "Jeg'et" anerkender ikke det, som han gør, men handler i protest, for han gør det, han hader, vers 15b: *For det, som jeg vil, dette gør jeg ikke, men det, som jeg hader, dette gør jeg*. Dermed ser vi, at det er et "slaveri i protest"⁵⁷, for "jeg'et" handler mod sin vilje og må gøre det, som han hader, og derfor anerkender han ikke sine handlinger.

Hvad er det, "jeg'et" vil? Det udfoldes i 7,19 (ὃ θέλω [...] ἀγαθόν) og 7,21 (τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν). "Jeg'et" vil det gode, og konteksten viser, at det gode er Guds lov. Det ses af, at 1) 7,12-13 definerer det gode som loven, og at 2) συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ (7,22) forklarer τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν.

⁵⁵ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 172.

⁵⁶ Middendorf, *The "I" in the Storm*, 67.

⁵⁷ Dunn, *Romans 1-8*, 389.

λόγ (7,21).⁵⁸ Til trods for, at "jeg'et" vil det gode, gør han det onde, som han ikke vil (7,19). Det onde står som modsætning til det gode, som er Guds lov, og det onde kan derfor defineres som overtrædelse af Guds lov.⁵⁹

I vers 16 erklærer "jeg'et" sig enig med loven: *Men hvis jeg gør dette, som jeg ikke vil, samstemmer jeg med loven, at (den er) god.* Som vi har set, er "jeg'ets" vilje er på linje med loven, og når "jeg'et" ikke vil det onde, som han gør, samstemmer han med loven, at den er god, dvs. loven definerer, hvad det gode er.⁶⁰

Vers 17 kommer med en præcisering: *Men nu udvirker jeg det ikke længere, men synden, som bor i mig.* Hermed præciseres det, hvad der er grunden til konflikten mellem "jeg'ets" vilje og handlingens udførelse. Det er den iboende synd. Paulus sonderer mellem "jeg'et", som vil det gode og synden, som udfører det onde. Der er en udefrakommende magt i "jeg'et", nemlig synden, som bor i ham. Synden er forskellig fra "jeg'et", men bor i ham. Den sætter sig igennem i ham, men har ikke den fuldstændige kontrol over ham. Den klæber til ham som et fremmedelement, som endnu ikke er blevet smidt på porten.⁶¹

Paulus har nu i 7,15-17 forklaret, hvad det betyder, at "jeg'et" er "kødeligt" og "solgt under synden" (7,14). Det betyder, at "jeg'et" gør det, han ikke vil (15b), og at det ikke er ham, der udvirker det onde, men derimod synden, som bor i ham (7,17). "Jeg'et" er "kødeligt" og "solgt under synden" på den måde, at han handler mod sin vilje, og han bliver redskab for den fremmede magt, nemlig synden i ham, som overmander ham og tvinger ham til at gøre det onde. Synden udøver et herredømme over "jeg'et", så han ikke kan gøre det, han vil. "Kødelig" og "solgt under synden" er altså ikke ontologiske bestemmelser, der definerer "jeg'ets" væsen, men situationelle bestemmelser, der beskriver "jeg'ets" handlinger.⁶²

4.3. Rom 7,18-22

Vers 18: *For jeg ved, at i mig, dvs. i mit kød, bor intet godt. For viljen ligger mig nær, men ikke at udføre det gode.* Hvis "jeg'et" var helt igennem kød, ville kvalificeringen "dvs. i mit kød" ikke være nødvendig. Men da "jeg'et" er en troende – og dermed ikke kun kød⁶³ – er denne kvalificering en nødvendighed. Kvalificeringen "dvs. i mit kød" har indskrænkende betydning, så det angiver, at den troende ikke er kød, men har et kød (Rom 8,12).⁶⁴ Cranfield definerer ὅλος som "the whole fallen human nature as such".⁶⁵

Vers 19: *For jeg gør ikke det gode, som jeg vil, men det onde, som jeg ikke vil, dette gør jeg.* Verset er en gentagelse af 7,15b med en præcisering af, at "jeg'et" vil det gode og ikke vil det onde, men han gør alligevel det onde. I forhold til 7,15 er der byttet rundt på rækkefølgen af ποιέω og πράσσω, hvilket viser, at Paulus anvender dem synonymt.⁶⁶ Vers 20 er en gentagelse af 7,16a og 7,17.

I vers 21 kommer der en opsummering af 7,14-20: *Jeg finder da den lov, at for mig, som vil gøre det gode, ligger det onde mig nær.* Indtil nu har Paulus brugt νόμος om Guds lov (7,14.16), men her har det en anden

⁵⁸ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 180–181.

⁵⁹ Ibid., 181.

⁶⁰ Ibid., 183.

⁶¹ Lenski, *The Interpretation of St. Pauls Epistle to the Romans*, 480.

⁶² Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 189.

⁶³ Cranfield, *Epistle to the Romans*, 360–361.

⁶⁴ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 192.

⁶⁵ Cranfield, *Epistle to the Romans*, 361.

⁶⁶ Dunn, *Romans 1-8*, 391.

betydning. Det handler om den regel eller det princip, som Paulus her har sluttet⁶⁷ af de forudgående vers, 7,14-20. Dette forklares og udfoldes i 7,22-23: *For jeg glæder mig over Guds lov ifølge det indre menneske.*

Selvom Paulus medgiver, at en ikke-troende hedning kan være enig i, at nogle af budene i Guds lov er gode og endda gøre lovens gerning (Rom 7,16; 2,14-15), ville Paulus ikke beskrive sådan en person som en, der "glæder sig over Guds lov". Heller ikke jøden, som stolede på loven og roste sig af Gud (Rom 2,17.23), kan være "jeg'et", som "glæder sig over Guds lov", for jøden stolede på loven og roste sig af Gud med et andet udgangspunkt, nemlig at han ville være i stand til gennem loven at opnå retfærdighed (Rom 2,27-29; 3,27).⁶⁸ Paulus kritiserer overfladiskheden i den tilgang til loven i Rom 2,17-3,21.⁶⁹ Som Dunn udtrykker det: "[H]is law-abiding stayed at the more superficial level of flesh and works".⁷⁰

"Jeg'et", som glæder sig over Guds lov, er altså en troende, hvad præciseringen "ifølge det indre menneske" netop også understreger, jf. afsnit 3.6. Fordi det indre menneske glæder sig over Guds lov, følger deraf også et had til det onde, som i konteksten er overtrædelse af Guds bud.

4.4. Rom 7,23-25

Konflikten uddybes med vers 23: *men jeg ser en anden lov i mine lemmer, som ligger i strid med mit sinds lov og tager mig til fange ved syndens lov, som er i mine lemmer.* At det er "en anden lov" (ἕτερος νόμος) viser, at den står i kontrast til νόμος τοῦ θεοῦ fra verset før. Denne "anden lov" placeres i mine lemmer (ἐν τοῖς μέλεσίν μου), og da det samme gør sig gældende for "syndens lov" (τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου), er det naturligt at forstå dem som synonyme.⁷¹ Det understreges yderligere af, at de begge er i opposition til "jeg'et".⁷² Det sidste forudsætter, at "jeg'et" og νοῦς er brugt synonymt, men det er også tilfældet, for Paulus kan veksle mellem "sind" og "mig" her i vers 23. νόμος i ἕτερος νόμος og νόμος τῆς ἁμαρτίας bruges her i betydningen herskende eller udøvende magt.

Krigsudtrykkene ἀντιστρατεύω og αἰχμαλωτίζω, som bliver brugt her, hænger tæt sammen, for når først sejren var vundet i krigen, var normal praksis, at de besejrede blev taget som krigsfanger og siden solgt som slaver.⁷³ Udtrykkene har derfor også tæt forbindelse til udtrykket "solgt under synden" i 7,14.⁷⁴ Krigsbilledet beskriver, hvordan den vedvarende⁷⁵ strid står på mellem "en anden lov" og "mit sinds lov", og hvordan "jeg'et" igen og igen tages til fange, så at han ikke kan gøre, hvad han vil.

Både i 7,17 og i 7,20 skrev Paulus, at "synden, som bor i mig" var skyld i, at "jeg'et" gjorde det, som det ikke ville. Synden ligger altså i strid med "jeg'et", ligesom den udøver et herredømme over "jeg'et" (7,14) og tvinger ham til at gøre det onde mod hans vilje. Her i vers 23 ligger "en anden lov" i strid med "jeg'et" og tager ham til fange. Beskrivelsen er altså parallel med beskrivelsen af synden.⁷⁶

⁶⁷ ἄρα er en følgepartikel (BDAG, s.v. ἄρα, 1.a.).

⁶⁸ Middendorf, *The "I" in the Storm*, 75.

⁶⁹ Se også Rom 3,28; 9,30-10,5.

⁷⁰ Dunn, *Romans 1-8*, 394.

⁷¹ Cranfield, *Epistle to the Romans*, 364.

⁷² Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 198.

⁷³ Middendorf, *The "I" in the Storm*, 121.

⁷⁴ Dunn, *The Theology of Paul the Apostle*, 395.

⁷⁵ Både ἀντιστρατεύω og αἰχμαλωτίζω er i præsens.

⁷⁶ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 198.

Forståelsen af "mit sinds lov" hjælpes på vej af 7,25, hvor "jeg'et" træller for Guds lov med sindet. Det viser, at sindet er i stand til være enig med Guds lov.⁷⁷ "Mit sinds lov" er synonymt med Guds lov, for det indre menneske glæder sig over Guds lov, identificerer sig med den og har gjort den til sin, til "mit sinds lov".

I vers 24 udbryder Paulus: *Jeg elendige menneske! Hvem skal befri mig fra dette dødens legeme?* Udbruddet "jeg elendige menneske" kommer af, at "jeg'et" ser og erkender, hvordan der bliver ved at være en modsætning mellem det gode, han vil og det onde, han af synden igen og igen tvinges til at gøre. Ved det, at "jeg'et" efterspørger en befrier, ligger der også implicit erkendelse af, at han ikke selv er i stand til at vinde kampen.⁷⁸ Spørgsmålet udtrykker hans længsel efter den forløsning, han ved, vil komme (jf. Rom 8,23).⁷⁹ Derfor er det heller ikke et udbrud af håbløshed, for han har håb gennem visheden om den befrielse, der vil komme.⁸⁰ "Hvis "jeg'et" var en ikke-troende, skulle Paulus her gå tilbage til fortiden og gengive sin nu overståede, men dengang ulykkelige situation, hvilket ville lyde "utroværdigt og teatralisk".⁸¹

Vers 25a står som svar på vers 24b: *Men tak til Gud ved Jesus Kristus, vor Herre.* Dette viser, at "jeg'et" er en troende, for kun den troende kan takke Gud ved Jesus Kristus og kalde ham vor Herre. Kümmel mener ikke, at 25a er et svar på 24b, for det ikke-troende "jeg" har ikke brug for forløsning.⁸² I stedet finder han svaret i 8,2, men det er ikke noget svar på spørgsmålet i 7,24b.⁸³ Rækkefølgen i 7,24b-25 er vigtig. Hvis "jeg'et" var en ikke-troende, ville man forvente, at takken i 7,25a var udtryk for befrielsen fra dette dødens legeme, men med 7,25b er "jeg'et" så igen tilbage, hvor det stod i 7,24! Dette har også givet anledning til, at nogle har forsøgt at bytte rundt på versene, men det er der ikke noget tekstkritisk belæg for.⁸⁴

Paulus runder afsnittet 7,14-25 af med en opsamlende konklusion i vers 25b: *Altså træller jeg da selv for Guds lov med sindet, men for syndens lov med kødet.* Lenski konstaterer: "This is the situation that remains until the glorious day in which the deliverance shall be effected or rather completed."⁸⁵ Denne spaltning og konflikt mellem at være Guds lovs træl og trælle for syndens lov, mellem at ville det gode og alligevel blive overmandet af synden til at gøre det onde, forbliver hos det troende "jeg".

4.5. Konklusion

Ovenstående gennemgang af Rom 7,14-25 har vist, at "jeg'et" er et troende menneske. Det falder i tråd med den forståelse af det indre menneske, som kom frem i afsnit 3.6. Det indre menneske er et af flere elementer i teksten, som viser, at "jeg'et" er en troende. Et andet er det, at der i teksten sondres mellem "jeg'et" på den ene side og "synden" og "mit kød" på den anden side (7,17-18). Et ikke-troende menneske er "i kødet" og er kød (Rom 7,5; 8,5-8), "jeg'et", derimod, er ikke kød, men har et kød (8,12). Derfor viser denne skelnen mellem "jeg'et" og "synden"/"mit kød", at "jeg'et" er et troende menneske. Et tredje element er, at "jeg'et" vil det gode, som i sammenhængen er Guds lov. Set i lyset af Rom 8,7, definerer viljen

⁷⁷ "[D]ieser νοῦς hat hier die Fähigkeit, dem Gesetze Gottes zuzustimmen" (Kümmel, *Römer 7 Und Die Bekehrung Des Paulus*, 1929, 136).

⁷⁸ Lenski, *The Interpretation of St. Pauls Epistle to the Romans*, 488.

⁷⁹ Cranfield, *Epistle to the Romans*, 366. ῥύομαι er futurum.

⁸⁰ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 206.

⁸¹ Ibid., 204.

⁸² Kümmel, *Römer 7 Und Die Bekehrung Des Paulus*, 64–65. Han kalder svaret i 25a "zu kurz und unbestimmt" (Ibid., 69).

⁸³ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 208.

⁸⁴ Dunn, "Romans 7:14-25," 56.

⁸⁵ Lenski, *The Interpretation of St. Pauls Epistle to the Romans*, 490.

til Guds lov "jeg'et" som en troende. Et fjerde element er det, at "jeg'et" takker Gud ved Jesus Kristus, vor Herre (7,25). Formuleringen viser, at takken er formidlet ved Jesus Kristus (διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ), hvilket medfører, at "jeg'et" er et troende menneske. Den vedhæftede bekendelse til Jesus som "vor Herre", understreger dette yderligere (jf. Rom 10,9).

5. Afsluttende (homiletiske) overvejelser

Jeg vil i det følgende gøre mig nogle overvejelser angående helliggørelsen eller det kristne liv ud fra det, vi har set ovenfor.

Når det tales om helliggørelsen rundt omkring, er det ikke unormalt at høre noget lignende det følgende: Når jeg er blevet en kristen, så består jeg delvis af det gamle menneske og delvis af det nye menneske, forstået på den måde, at den ene halvdel af mig er nyt menneske, og den anden halvdel er gammelt menneske. Og så består det kristne liv ellers i kampen mellem disse to, og helliggørelsen skal føre til, at der bliver mindre og mindre af det gamle menneske, og mere og mere af det nye menneske. Det er min fornemmelse, at mange tænker (og taler/prædiker!) sådan om helliggørelsen.

Men ud fra Rom 7 og det ovenstående kan jeg ikke se andet, end at det er en forkert forståelse! For en tænkning som den, jeg har skitseret ovenfor, sådan en forståelse kan jo netop i sidste ende føre til, at man lærer syndfrihed,⁸⁶ om ikke i praksis, så i hvert fald teoretisk. For hvis helliggørelsen handler om, at der skal blive mindre og mindre af det gamle menneske, så har man jo allerede en potentiel syndfrihedslære. Det er bare et spørgsmål om, hvor lang tid der går, inden man drager den fulde konsekvens af det. For kan der blive mindre og mindre af det gamle menneske, så skulle der vel ikke være noget til hinder for, at det kan udryddes helt.

Men det er en misforståelse af Skriftens lære om dette. Her handler det om, som vi har set i Rom 7, at jeg som troende består af en dobbelthed. Og så ved jeg godt, at det kan samme kan med fuld ret siges om den ovenfor skitserede tænkning, og det er rigtigt. Det er ikke helt nemt at finde den rette måde at tale om og udtrykke disse ting på, den rette måde at udtrykke Skriftens tænkning omkring dette emne. Men når jeg er kommet til tro, så er jeg et nyt menneske, og det er *mig*, der er et nyt menneske. Så er det, som Paulus skriver det i 2 Kor 5,17: *Er nogen i Kristus, er han en ny skabning. Det gamle er forbi, se, noget nyt er blevet til!* Samtidig er jeg og har jeg også hos mig det gamle menneske, og det gamle menneske er også mig. Jeg er og består altså af begge disse, et gammelt menneske og et nyt menneske.

Så kan man overveje, om det rammer og rummer sagen, hvis man taler om, at den troende er *to personer*. Kjær har et opgør med det, i hvert fald i den udgave, hvor det er blevet til to "jeg'er"⁸⁷. Men jeg tror godt, man kan tale om to personer, og stadig fastholde dem i ét jeg. For der er noget paradoksalt over det, som der er det med mange ting i den kristne tro; Jesus som sand og hel Gud og sand og helt menneske, for bare at nævne et enkelt eksempel.

Men noget af det, som er afgørende i forhold til helliggørelsen, og som er i fare for efterhånden at glide ud og forsvinde i det i begyndelsen skitserede eksempel, er det, at det gamle menneske bor i mig, som er døbt

⁸⁶ Som fx John Wesley.

⁸⁷ Kjær, *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 og 14-25*, 185.

og tror og har Helligånden boende i mig! Det gjorde han, da jeg blev undfanget, det gjorde han sekundet efter min dåb – og det gør han, indtil jeg ligger i graven. Og pointen er: Der bliver ikke mindre af ham og vigtigere: Han bliver aldrig bedre. Måske får han mindre taleret og –rum ind i mit liv, for her er der mulighed for vækst, når jeg ikke lader synden – og dermed det gamle menneske – herske i mit dødelige legeme, så jeg adlyder dets lyster (Rom 6,12). Det er helliggørelse: Ikke at lade det gamle menneske herske, for det er det nye menneske, der skal herske. Men det vigtige er: Om jeg har været troende i 2 år, 10 år eller 70 år, så er det gamle menneske fuldstændig ligesom ondt og fordærvet, som han altid har været, han bliver ikke bedre eller frommere.⁸⁸ Og derfor kan det gamle menneske også springe frem med FULD styrke.

Jeg mener også, vi har bibelske eksempler på det. Jeg vil nævne to. David, Israels største konge, som uden sammenligning er den, der har bidraget med flest salmer til Salmernes Bog, en mand efter Guds hjerte. Han må da om nogen være helliggjort og (næsten) have udryddet det gamle menneske, hvis vi skal gå frem efter det i begyndelsen skitserede eksempel. Men netop David er det, som falder så forfærdelig dybt, som han gør det med Urias og Batseba, med hor og med mord (2 Sam 11-12). På samme måde hører vi om Abraham – troens fader – de synder, han gjorde tidligt i sit liv, hvor han lyver om Sara for sin egen egoismens skyld og ikke vil kendes ved hende som sin kone (1 Mos 12), de samme synder går igen også senere i livet, hvor det gentager sig (1 Mos 20).

Og sådan er det med alle troende, netop fordi det gamle menneske bliver ved at være der hele vejen og bliver ved at være den samme hele vejen. Helliggørelsen betyder altså ikke, at du er fri for det gamle menneske, eller at der bliver mindre af det gamle menneske, men det handler om det spørgsmål: Skal det gamle eller det nye mennesker herske i livet? Og jeg mener, det er det, Rom 7,14-25 giver os et indblik i. Og det er det, vi skal arbejde med at forstå og sætte ord på, så det kan blive til hjælp for os selv og andre.

6. Abstract

The identity of the “I” in Rom 7:14-25 has been a crux in Pauline studies. There is no consensus and many suggestions have been given. This paper examines the subject from the view of the term ὁ ἔσω ἄνθρωπος (the inner man) which appears in Rom 7:22. The first section of the paper focus on the passages mentioning the terms ὁ ἔσω ἄνθρωπος (the inner man), ὁ ἔξω ἄνθρωπος (the outer man), ὁ παλαιός ἄνθρωπος (the old man) and ὁ νέος / καινός ἄνθρωπος (the new man), i.e. Rom 6:6; 7:22; 2 Cor 4:16; Eph 3:16; 4:22-24; Col 3:9-10. This section shows that in baptism the old man is put off and crucified, while the new man is put on. However, after baptism they are still to be put off and put on repeatedly. The inner man and the new man are almost identical and they can only be found in Christians. The old man, on the other hand, is to be found in every human being as part of the inheritance from Adam.

The second section of the paper focus on the “I” of Rom 7:14-25. The first part showed that the inner man can only be found in Christians and consequently the “I” of Rom 7:14-25 must be a Christian. The text of Rom 7:15-24 is then read closely and the text is found to support the view that the “I” is a Christian.

The third and last section consists of some reflections on sanctification in the light of the preceding sections.

⁸⁸ Måske bliver han endda værre, jf. følgende fra Ef 4,22, hvor der er brugt et præsens participium: τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης

7. Litteratur

Fællespensum

- Longenecker, Richard N. 2011. *Introducing Romans*. Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans Pub 466 s.
- Wright, N T. 1999. "New Exodus, New Inheritance : the Narrative Substructure of Romans 3-8." In *Romans and the People of God*, 26–35. Grand Rapids: Eerdmans. 10 s.
- Bird, Michael F. (ed.). 2012. *Four Views on the Apostle Paul*. Grand Rapids, MI: Zondervan..... 208 s.
- I alt: 684 s.

Særpensum

Primær litteratur:

- Beauchamp, Lance T. 2007. "The Old and New Man in Ephesians 4:17-24." *Faith and Mission* 24 (3) (June 1): 30–45 16 s.
- Dunn, James D. G. "Romans 7:14-25 in the Theology of Paul." In *Essays on Apostolic Themes*, 49–70. Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers, 1985. 22 s.
- Harrisville, Roy A. 1956. "Is the Coexistence of the Old and New Man Biblical." *Lutheran Quarterly* 8 (1) (February 1): 20–32..... 13 s.
- Kjær, Torben. 2010. *Jeg'et i Romerbrevet 7,7-13 Og 14-25*. 1. udgave. Kbh.: Forlag1.dk, s. 149-223..... 75 s.
- Kümmel, Werner Georg. 1929. *Römer 7 Und Die Bekehrung Des Paulus*. Untersuchungen Zum Neuen Testament. Leipzig, s. 14-35; 58-73; 90-138 87 s.
- Middendorf, Michael Paul. 1997. *The "I" in the Storm: a Study of Romans 7*. St. Louis, Mo.: Concordia Academic Press, s. 156-219; 230-239; 248-256..... 83 s.
- Packer, James I. 1999. "The 'Wretched Man' Revisited : Another Look at Romans 7:14-25." In *Romans and the People of God*, 70–81. Grand Rapids, Michigan: Wm B Eerdmans Pub Co 10 s.
- Synnes, Martin. 1993. "*Jeg Elendige Menneske!*": *Den Kristnes Selvbilde Hos Paulus? Fornyet Studium Av Rom 7*. Oslo: Det teologiske Menighetsfakultet, s. 31-39 9 s.
- Seifrid, Mark A. 1992. "The Subject of Rom 7:14-25." *Novum Testamentum* 34 (4): 313–333..... 21 s.
- Wenham, David. 1980. "The Christian Life : a Life of Tension: a Consideration of the Nature of Christian Experience in Paul." In *Pauline Studies*, 80–94. Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Pub. Co. 15 s.
- Wright, N T. 1992. "Romans and the Theology of Paul." *Society of Biblical Literature Seminar Papers* (31) (January 1): 184–213, s. 199-203 5 s.
- Wright, N. T. 1993. *The Climax of the Covenant: Christ and the Law in Pauline Theology*. Fortress Press, s. 196-200 5 s.
- I alt: 361 s.

Sekundær litteratur

Barnett, Paul. *The Second Epistle to the Corinthians*. Grand Rapids, Mich.: W.B. Eerdmans Pub., 1997.

Brown, Colin. 1975. *The New International Dictionary of New Testament Theology*. Grand Rapids, Mich.:

Zondervan Pub. House

Cranfield, C. E. B, and W Sanday. 1975. *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Romans*.

Edinburgh: T. & T. Clark Limited

Deterding, Paul E. *Colossians*. Saint Louis, MO: Concordia Pub. House, 2003.

Dunn, James D. G. 1988. *Romans 1-8*. Word Biblical Commentary. Dallas: Word Books

———. 1998. *The Theology of Paul the Apostle*. Grand Rapids, Mich.: W.B. Eerdmans Pub.

———. *Romans 1-8*. Word Biblical Commentary. Dallas, Texas: Word Books, 1988.

Grimm, Carl Ludwig Wilibald, Christian Gottlob Wilke, Joseph Henry Thayer, and James Strong. *A Greek-English Lexicon of the New Testament: Being Grimm's Wilke's Clavis Novi Testamenti*. Grand Rapids: Baker Book House, 1977.

Harris, Murray J. *The Second Epistle to the Corinthians: a Commentary on the Greek Text*. Grand Rapids, Mich.; Milton Keynes, UK: W.B. Eerdmans Pub. Co.; Paternoster Press, 2005.

Legarth, Peter V. 2008. *Romerbrevet: et kompendium*. Fredericia: Kolon

———. *Andet Korintherbrev: en indledning og fortolkning*. Kbh.: Credo, 2004.

———. *Kolossenserbrevet og Brevet til Filemon*. Kbh.: Credo, 1995.

———. *Romerbrevet: et kompendium*. Fredericia: Kolon, 2008.

Lenski, R. C. H. 1945. *The Interpretation of St. Paul's Epistle to the Romans*. Columbus, Ohio

———. *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Galatians, Ephesians and Philippians*. Columbus, OH: Wartburg Press, 1937.

Luther, Martin, Hilton C Oswald, Walter G Tillmanns, and Jacob A. O Preus. 1972. *Luther's Works. Vol. 25,*

Lectures on Romans: Glosses and Scholia. Saint Louis: Concordia

———. 1995. *Mod Latomus*. Kbh.: Credo

Melanchthon, Philipp, and Fred Kramer. 1992. *Commentary on Romans*. St. Louis: Concordia Pub. House

Moo, Douglas J. 1996. *The Epistle to the Romans*. Grand Rapids, Michigan: W.B. Eerdmans Pub. Co.

O'Brien, Peter Thomas. *The Letter to the Ephesians*. Grand Rapids, Mich.: W.B. Eerdmans Publishing Co., 1999.

Synnes, Martin. 1993. *"Jeg Elendige Menneske!": Den Kristnes Selvbilde Hos Paulus? Fornyet Studium Av*

Rom 7. Oslo: Det teologiske Menighetsfakultet

Wallace, Daniel B. *Greek Grammar Beyond the Basics*. Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 1996.